

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

10
ДИНАРА
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XV — Број 65 — Субота, 28 март 1953

Шниља купује земљу

цио још један поглед преко рамена. Иако је владао полумрак, запазио је њена лепо скројена уста, на којима се видео израз зловоље и људљивости.

Ипак, на њеном овалном лицу најупадљивије су биле тамне очи и густе трепавице. Кад је нов налет ветра, праћен муњом, подигао апарат у вис, девојка је погледала према пилотској кабини и њихови погледи први пут су се срели. У истом тренутку, она је нагло подигла главу и с изразом пркоса наставила да посматра таласе који су се били претворили у ковитлац беле пене.

(1)

— Ово је прави торнадо, — повикао је механичар, трудећи се да надјача хуку мотора и ветра. — Имамо ли икаквог изгледа да стигнемо до Хаване?

Кроз тмину која се све више згушњавала Стратерс је једва могао нешто да види. Злокобни црни облаци збијали су се све више и потсећали на огромну планину.

Пилот, висок, снажно грађен младић, мршава лица, чије су црте имале нечег оштрог, готово индијанског, потврдио је климнуо главом и наднео се над управљач. Само за тренутак башио је преко рамена поглед на јединог путника у поштанском авиону. Али, морао је да усретреди сву своју пажњу на машину, јер је јак налет ветра захватио десни бок авиона и задео га наглим тртањем на једну страну, тако да су пилот и механичар готово слетели са својих седишта.

— Није требало да подазимо, — поновио је механичар нервозно. — Није требало да пристајемо у Миамију, — додао је, а затим мрачно погледао путника — витку, младу девојку, која се грчевито држала за наслон плетене столице и кроз прозор гледала густе облаке који су се скупљали на југозападној страни.

Пилот је запазно неупадљиво елегантију њеног лепо скројеног тамног костима, на чијем се реверу налазила нека чудна, снежно-бела орхидеја, какву он, Хју Стратерс, никад раније није видео. Очигледно, нека обична орхидеја не би била довољно добра за госпођицу Лиету Линколи. Такав цвет свакако не би пристајао њеној нежној лепоти.

Док је покушавао да исправи апарат, Стратерс је закључио да на Лиети Линколи има нечег што човека приморавља да је, пошто је већ једном видео, погледа и други, трећи, па и четврти пут. Због тога је, и поред опасности да авион излужи новом налету ветра, ба-

— Куда идемо? Променили сте правац, зар не?

Стратерс је потврдио климнуо главом и, покушавајући да одоли надетима ветра, испрекидано одговорио:

— Морамо да летимо према Западном Острву, госпођице... да покушамо да стигнемо тамо док нас још није захватио прави торнадо... Ништа нам друго не остаје...

Путница му је љутило викнула: — Изгледа, пријатељу, да сте заборавили да сам вас најмилија да ме одвезете у Хавану. Још ноћас морам стићи тамо.

— Ништа се ту не може, — виккао је пилот, исправљајући хидроавион који су неколико узастопних удара ветра нагло повукли навише. — Вратите се на своје место и чврсто се држите!

— Али ја морам стићи у Хавану, — наставила је девојка, док је Стратерс узнемирено гледао контролне инструменте. — Вечерас

али ни сав новац на свету не може ме натерати да летим у Хавану. Бићемо срећни ако се живи извучемо из ове непогоде.

Керифорд је очевидно чуо девојчину понуду, јер, кад се она љутке повукла, моћиво је ставио своју руку на Стратерсову. Измочара, јасно се видела жудња у његовим отвореножутим очима, а на пљоснатој црвеном лицу огледала се похлепа.

— Прихватите! — повикао је. — Никад нам се више неће пружити прилика да зарадимо толики новац. Хавана није много удаљенија од Западног Острва. Зашто да је не пребацимо тамо?

Стратерсу је било криво што је жеља за зарадом тако загосподарила његовим другом. Он га је љутило погледао, кад Лиета Линколн, с призвуком пакости и потсмеха у гласу, поново проговори:

— Биће боље, пилоте, да учините онако како вам кажем. Видите, механичар мисли да нема опасности.

На то се Хју Стратерс потпуно набезуми:

— Слушајте оно што вам ја говорим, — викнуо је. — Вратите се на своје место и чврсто се држите. Бићемо срећни ако се живи извучемо.

За тренутак, док се авион непрестано љулао, Лиета Линколи стајала је неодлучно. Тада, управивши на пилота поглед пул мржње, она пође ка свом седишту. Али, пре него што је успела да седне, с продорним звиждуком који је личио на урлик хиљаде ђавола тајфун је дограбио хидроавион и, као откинут лист, поново га понео изнад узбурканог мора.

Стратерс је осетио да ветар почиње да га надвлађава. Изгледало

АВИОН У БУРИ

Бура је беснела све јаче и он је с муком успевао да одржи авион у равнотежи.

— Треба да будемо срећни ако стигнемо до Западног Острва. Надајмо се да нас мотори неће изневерити, — повика он.

Док је ветар носио авион као листић хартије, Стратерс је осећао како у њему расте осећање кривице. Зашто је, против свог убеђења, дозволио да га механичар наговори да прими путницу? Додуше, она је обећала лепу суму ако је превезе до Хаване, а сиромашном Билу Керифорду и његовој породици новац је био преко потребан. Ипак, Стратерс се кајао што је пристао на то, јер је још онда видео да барометар пада и да сви знаци говоре да ће наступити невреме.

Одједном је осетио да га је неко дупнуо по рамену. Погледао је искоса, јер због све веће опасности није смео да окрене главу. Био је запрепаштен кад је поред себе угледао младу девојку, чије су очи биле тамне од узбуђења, а усне љутило стиснуте. Показујући кроз прозор руком на којој је била сива рукавица она је покушавала да му нешто каже, али јој се глас није чуо од хуке мотора. Она се затим нагла и викнула му кроз сам отвор за уши на пилотској капи:

се тамо приређује карневал у моју част. Зар се бојите да наставите пут?

Стратерс је одмахнуо главом, чудећи се да може да постоји биће које усред торнада мисли на карневал. Знао је да не преди да покушава да тој надменој девојци објасни како он не сме да ризикује пошту која се налази у авиону. Он не може да води рачуна о њеним жељама, јер је његова прва дужност да спасе поштанске поштилке. Поред тога, није му се допалао њен заповеднички тон.

Она је погрешно схватила његово ћутање и, док је ветар просто урликао, довикнула му је:

— Да не желите више новца? У гласу путнице Стратерс је открити неки нов, охол и изазивачки призивак, и од беса је готово занемео.

— У реду, сад сам вас тек разумела, — наставила је она. — Видите, ја морам вечерас бити у Хавани. Даћу вам 5.000 долара ако наставите пут.

Пет хиљада долара! Зар уопште постоји толики новац? Стратерс је просто сумњао у то. Али, он се бунуо против њеног безобзирног, презривог држања.

— Вратите се на своје место, — наредио јој је осорно. — Не стојте ту и не сметајте ми. Због вас смо већ доста ставили на коцку,

му је као да су неке невидљиве пинковске руке докопале апарат па га вртоглавом брзином окрећу у месту. Једва је био свестан својих напора да исправи авион. Наједном, упијајући у себе и последње зраке светлости, ваздух је постао при као најмрачније рудничко окно.

рагана, Стратерс је причврстено око тела заштитне каишеве, а крајичком ока видео је да се и Керифорд осигурао. Добро су урадили, јер се већ у идућем тренутку авион потпуно преврнуо. Сви не-причвршћени предмети одједном су се, као киша, сручили на таваницу пилотске кабине. Захваћен страшном брзином ветра, авион се тетурало кроз ваздух. У потпуној тами виделе су се само зелене светилке на крилима, које су личиле на злобне, потсмешљиве очи неког чудовишта.

Дивље, све дивље, беснео је тајфун, потресајући сваки делчић на авиону, као да неко у поманој свирци чупа жице с виолине. У-сред тог ужаса, пљуснула је и киша, која је у тами одјекивала као далеко, потмуло штектање многобројних митраљеза.

Авион се непрестано вртео у кругу, тако да је Стратерс, наокусан пилот, потпуно изгубио оријентацију. Осећао је вртоглавину као да ће сваког тренутка да падне у несвест. Ништа није видео, ништа није чуо, само је осећао како киша добује по крилима

и трупу авиона. Можда авион пада према усковитланом мору, можда га ваздушни ковитлац диже у висину. Покушао је да укrotи машину, али пропелери нису хватили ваздух. Све што је могао да учини било је да се слепо покори потесвесним покретима управљања које му је навика усидила.

— Наставиће се —

РОБИН ХИД и његова дружина

39 НОВИ САВЕЗНИК

ПОМИЊЕТЕ НЕКО СAKРИВЕНО БЛАГО!

ДА! БИВШИ ГОСПОДАР ЗАМКА СAKРИО ГА ЈЕ НЕГДЕ

АЛИ НЕ ЗВАО СЕ ЈА РИБОБРАДИ РОЈЕР АКО ГА НЕ ПРОНАЂЕМ!

ХА! СЕТИО САМ СЕ... ЕРИК ЋЕ СВАКАКО ЗНАТИ ГДЕ ЈЕ БЛАГО!

ОНУ ДВОЈИЦУ ИЗ ТАМНИЦЕ ОДВЕДИТЕ У МУЧИОНИЦУ!

ЈА КУ ЛИЧНО ДА ИХ САСЛУШАМ И ДА ИМ ИЗНУДИМ ПРИЗНАЊЕ!

СПАСИ СТЕ МИ ЖИВОТ! КАКО ДА ВАМ СЕ ОДУЖИМ?

ВРЛО ЛАКО! И ТО ОДМАХ!

ПОМОЗИ МИ ДА ОСЛОБОДИМ СВОЈЕ ПРИЈАТЕЉЕ!

АЛИ АКО ГОСПОДАР САЗНА...?

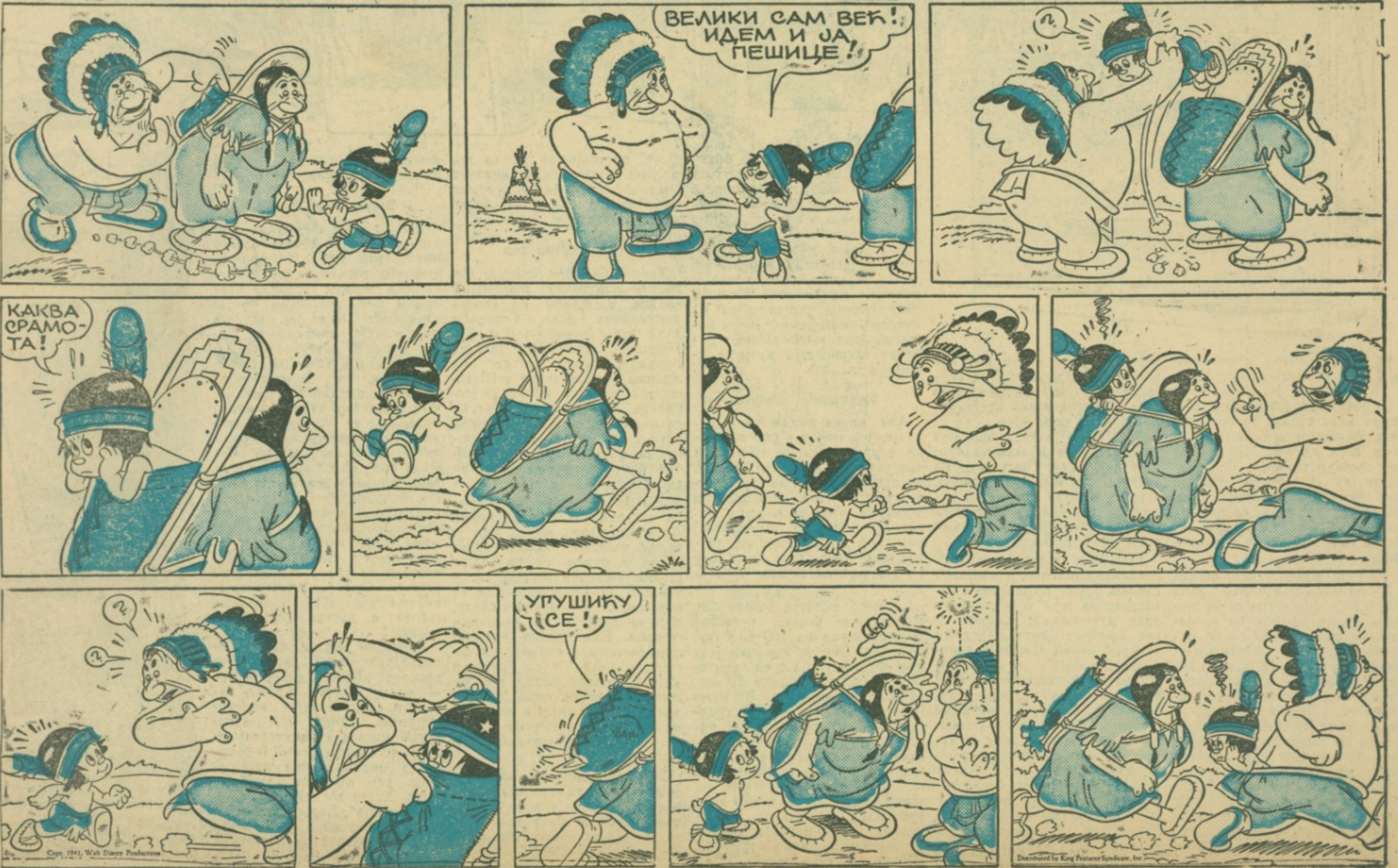

НИШТА НЕ БРИНИ! ОДВЕДИ МЕ ДО ТАЈНОГ УЛАЗА У МУЧИОНИЦУ, АКО ЗНАШ ГДЕ ЈЕ!

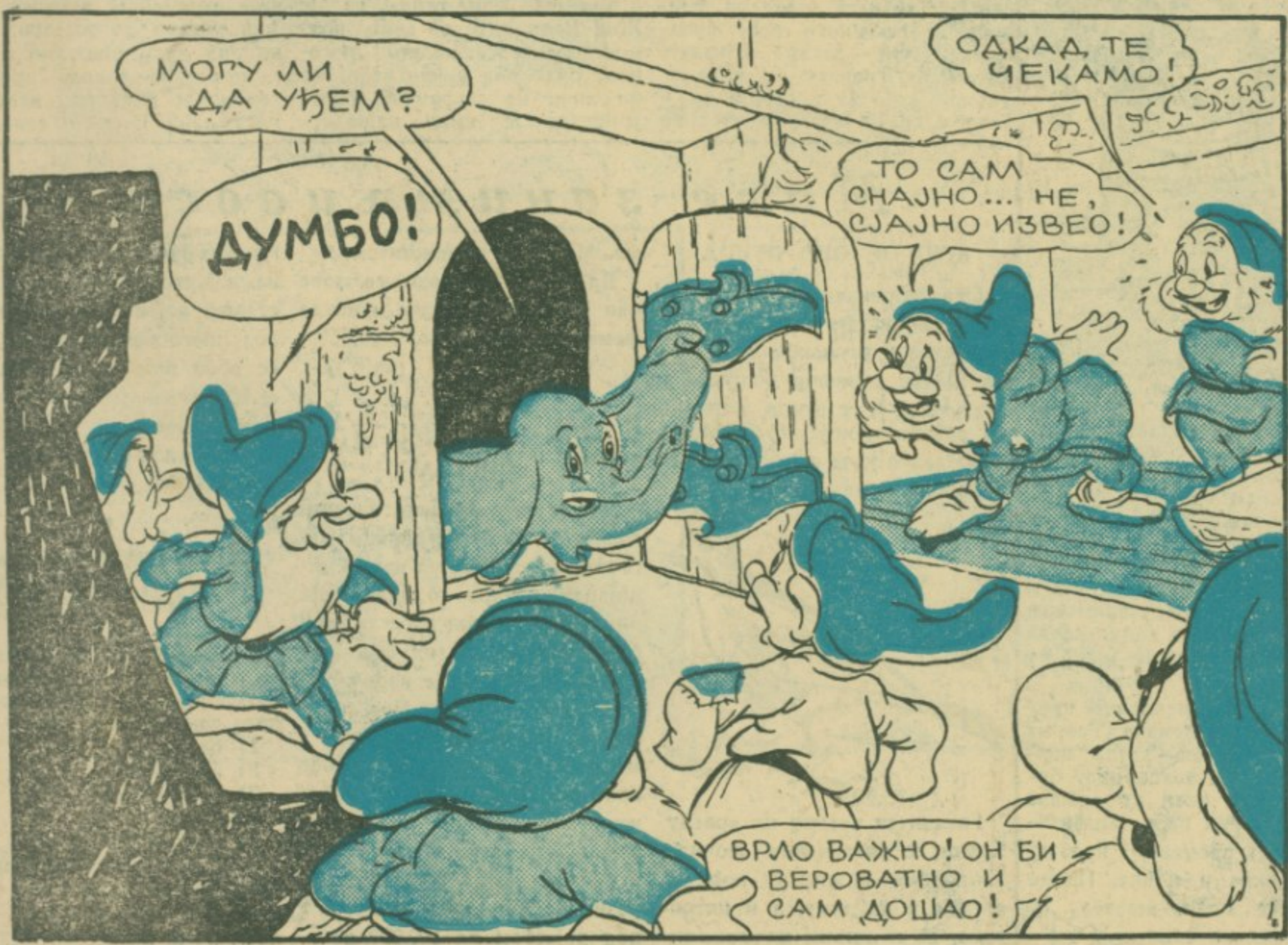
ЗНАМ! ПОИТЕ ЗА МНОМ!

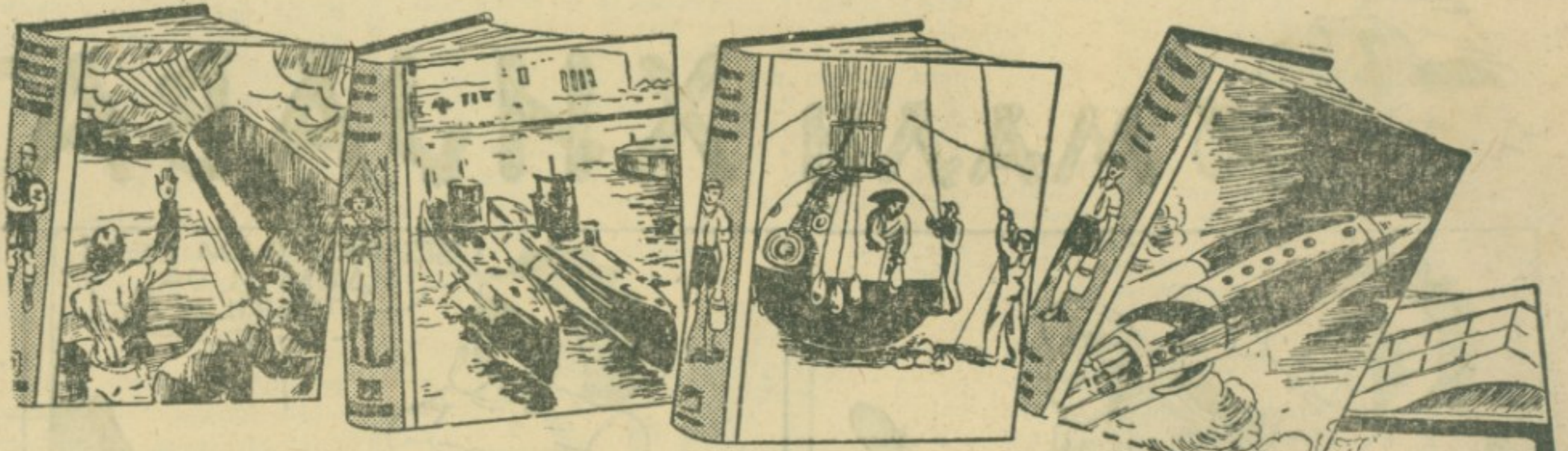
МАЛИ ХИЈАВАТА

WALT DISNEY

WALT DISNEY
ЛЕТЕКИ СЛОН
ДУМБО
КОД
ПАТУЉАКА

Људи већином стичу славу својим делима; Жил Верн ју је стекао својим сновима. Али, сновима који су се, готово сви, претворили у стварност. А и они који нису чекају можда на своје остварење. Савременици су гледали на његове романе као на плод чисте фантазије писца; данас се на њих гледа као на генијална предвиђања напретка науке и технике.

Кад је написао свој роман „20.000 миља под морем“, Жил Верн није ни слутно да ће његова књига утицати на проналазака подморнице да се одлучи за свој будући позив. Дело је објављено 1870; шест година доцније, на другој страни Атлантике, десетогодишњи дечак Симон Лејк, из Њу Џерсија, често је изостајао из школе да би на миру могао да чита, ко зна по који пут, подвиге капетана Немоа. Потстакнут доживљајима „Наутилуса“, дечак је тражио и читао све књиге које су говориле о подморним путовима. А двадесет две године доцније, његова сопствена подморница „Аргонаут“

заронила је у океан код рта Сенди Хука, недалеко од Њујорка. Била је то прва лађа која је могла да се креће испод морске површине.

Жил Верн је тада био још жив и упутно је младом проналазачу своју честитку, на коју је он топло одговорио. Јер, то је било заједничко дело њих обојице. Лејк је увек сматрао Жил Верна духовним оцем свога проналазача.

Тако је и са многим другим предвиђањима овог генијалног сањара. Данас по широким аутострадама јуре у оба правца реке аутомобила; авиони су већ пробили „звучни зид“ и утркују се са Сунцем; хеликоптери добијају све већи значај, развитак телевизије и проучавање атома узимају великог маха... Све су то пре осам деценија читали Жил Вернови савременици, дивећи се ауторовој живој машти, а и не слутећи да ће све то једног дана бити стварност. Он је поглађао чак и појединости. У свом „Путовању са Земље на Месец“, он до детаља описује телескоп који има пет метара у пречнику и приближава ства

ри 48.000 пута. Зар том опису потпуно не одговара циновски циклотрон паломарске опсерваторије? Међупланетарна путовања о којима је Жил Верн писао била су у његово време само пушта маштања; данас су већ испуњени услови да се о њима говори као о реалној могућности. Читајући Жил Вернов роман „Лов на метеор“, наћи ћемо у њему више од једног наговештаја будућег коришћења атомске енергије...

Ковачница оружја

Али, наука има и своје налице, јер многе њене тековине нису послужиле на корист човечанству. Искуства из два последња светска рата то најбоље потврђују. Рушевине и згаришта, који се и данас могу наћи, говоре о страховитој разорној моћи модерних ратних средстава. Жил Верн је у својим делима и њих предвидео.

Једна индиска принцеза, баснословно богата, оставила је наследство од 500 милиона франка. Оно је припало једном Французу, неком доктору Саразену, и једном Немцу, извесном господину Шулицу. Подједнако надахнути грандиозним идејама, ова два човека засновала су са овим очекиваним богатством два града, која су у суштини била сасвим различита: један од њих, Франсвил, ремек-дело урбанизма и хигијене, налазило се у сред шуме и одисало је љупкошћу живота; други, Шталштат, само десет миља

даље, претстављао је, са хиљадама задимљених високим димњака, само једну огромну фабрику у којој су се ковала оруђа смрти.

Далекотетни топ

Тако Жил Верн описује циновску ковачницу савременог оружја у једном од својих популарних дела. Говорећи даље како је неки млади Алзашанин, инжењер Марсел Брукман, успео да се под лажним именом увуче у Шталштат и постане Шулицев секретар, Жил Верн прелази на детаљан опис тих страшних ратних средстава. Шулице показује младом инжењеру своје ремек-дело, далекотетни топ:

„То је бесумње био највећи опсадни топ који је млади Алзашанин икад видео. Био је тежак најмање 300.000 килограма, а пунио се са задње стране. Пречник ждрела цеви износио је 1,5 метар. Топ се налазио на циновском лафету, који се окретао на челичним шинама. Благодарећи савршеном систему зупчаника, овом справом могло је да рукује и дете. Нарочити федер, постављен иза лафета, имао је задатак да умањи трзај и да врати на првобитно место ову направу после сваког испаљеног хита.“

Зар овај опис не одговара модерним артиљерским оруђима? А дат је у доба кад је ратна техника била далеко иза данашњих достигнућа.

Запаљиве гранате

Самозадовољни Прус наставио је да излаже запаљеном инжењеру и друге особине свога проналазача:

„На даљини од двадесет километара ми смо у стању да његовим пуниим поготком пробијемо челичну плочу дебелу један метар као да је кришка хлеба“. Домет гранате овога топа износио је 40 километара, а за њено испаливање употребљавала се нарочита смеша која је у себи садржавала осам десетина барута.

Овај експлозив често се среће у делима Жил Верна. Помоћу њега испалива се и ракета у „Путовању од Земље на Месец“. Али, овај експлозив толико је јак да често уништи и саму направу. Но, Шулице примећује да то није много важно, пошто једна његова граната може да уништи добра много веће вредности. Он затим показује Брукману гранату од ливеног гвожђа која је у стању да у једном граду изазове стотине

пожара. Зар она не потсећа на савремене запаљиве бомбе?

Загушљиви гасови

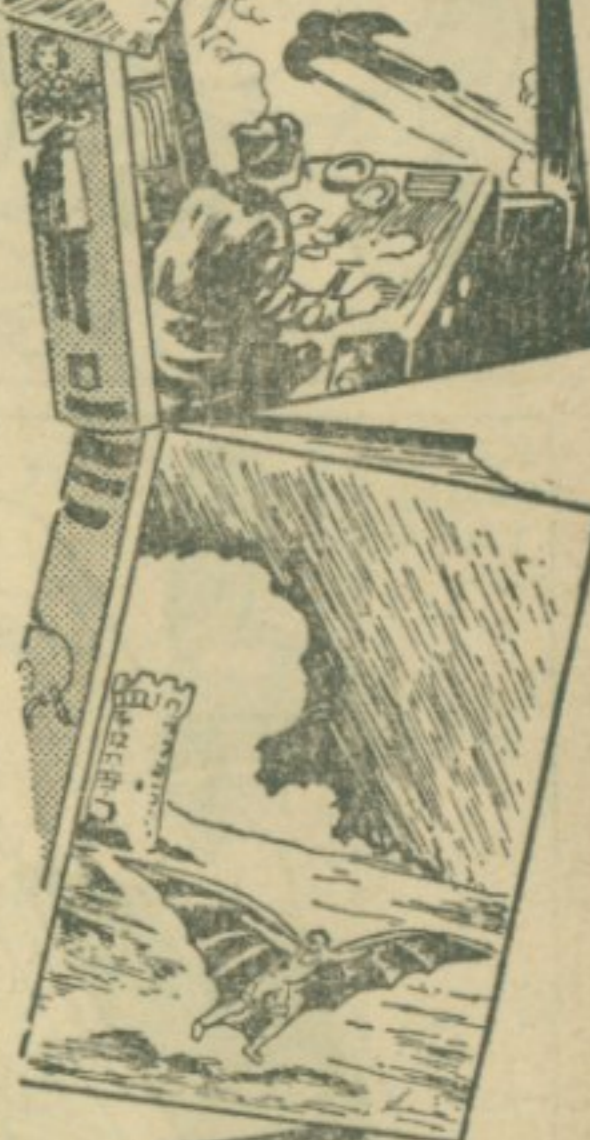
Али, господин Шулице има још изненађења за младог инжењера. Ту је, например, стаклена ракетна граната напуњена течним угљен-моноксидом под притиском од 72 атмосфере. Пад ове гранате проузрокује експлозију њеног омотача и течност се поново враћа у гасовито стање. Ово, пак, има за последицу да се околна температура спушта и до сто степени испод нуле, док у ваздуху долази до јаке концентрације гасовитог угљен-моноксида. Сва жива бића која се нађу у близини смрзнуће се и угушити. Но, будући да овај гас остаје још дуго у доњим ваздушним слојевима, опасна зона задржава своја отровна својства, тако да би сваки онај који покуша да уђе у њу био изгубљен. Ово је, дакле, предвиђање употребе загушљивих гасова и других бојних отрова.

Господин Шулице овако „оправдава“ своје злочиначке планове: „Право, добро и зло — то су ствари, просто на просто, релативне и конвенционалне. Ништа није апсолутно изузев великих закона природе. Закон животне борбе за опстанак има исти основи као и закон земљине теже. Хтети му избећи, било би безумно“. Зар се ове речи, пола века доцније, нису често чуле од разних фашистичких идеолога. Жил Верн је предвидео рађање теорије о борби раса и претензија на животни простор далеко пре него што је Хитлер покушао да их оствари.

Подморнице

Многи се читалац, пратећи доживљаје капетана Немоа, пита како би изгледао његов „Наутилус“ у поређењу са савременим подморницама. Жил Верн га овако описује: „Наутилус“ је имао облик валка издуженог на крајевима, а био је седамдесет метара дугачак и осам метара широк. Његов депласман под водом износио је 1.500 тона, а на површини 1.350 тона. Према томе „Наутилус“ би долазио у ред савремених обалских подморница чији се депласман креће од 600 до 2.000 тона.

Кад се томе дода да је Жил Верн снабдео своју подморницу електричним погонима, онда она у још већој мери личи на савремене. Електрицитет је имао најразно-

врснију примену на „Наутилусу“: осветљење, вентилација, грејање, кување, дестилација пијаће воде. Данас су све то обичне ствари, али написати овако нешто 1870 године значило је имати неизмерну фантазију. Жил Верн је опремно своје јунаке и неким оруђима која савремена техника није још успела да оствари. Али, ко зна да и она, као и многа предвиђања овог „пророка“ техничког напретка, неће једног дана постати стварност.

ЧУДНА ДЕЦА

Историја дипломатије обилује занимљивим догађајима и чудним церемонијалом. Овде ћемо навести један пример из историје Византије.

Византиски цареви сматрали су да су „божанског порекла“ и да на основу тога сва земља, и позната и непозната, припада само њима. Сем тога, сви владаци, па и они чије су државе у то време биле независне и моћне, по схватању Византинаца нису били ништа друго него „деца царства“. Равауме се, таква схватања Византинца остала су највећим делом само на папиру, јер су многа „деца царства“ била непослушна и нису хтели ни да чују за таква схватања. Цар Андроник у једном писму назива краља Милутина „сатанским, љубазним и свесрдечним сином“. Ово писмо наведено је и у једној хрисовуљи од 1312 године.

Ово „право“ које су за себе задржавали византиски цареви личи доста на схватање и „право“ папе Александра VI, који је још неспитане делове Новог света, после Колумбових похода, поделио као своје између Шпанаца и Португалаца.

Како су се поједини владаци независних земаља односили према овом необичном схватању византиских царева, види се и из следећег примера. Неки калуђер из Сен Гала, иначе хроничар, прича како је један посланик Карла Великог изишао пред византиског цара и том приликом побројао му дуге и тешке ратове које је његов господар водио против Саксонаца. Тада је цар с висине рекао посланику: „Зашто се твој господар толико мучно и борио с тим непријатељима без имене и права. Ја му све поклањам; нека узме и њих и земљу која је у њиховим рукама“.

Посланик је о овоме известио Карла Великог, на шта му је он приметно: „Цар би боље учинио да ти је дао пар

нових тизама, које би ти на тако дугом путу веома корисно послужиле“.

Колико је то царско „право“ над познатим и непознатим деловима земље било усађено код Византинаца, види се и из гнева једног грчког историчара из XII века. Он је био бесан на немачкога цара, који је чешком војводи доделио краљевску титулу. Говорећи о дипломатији која се на то односи, он узвикује: „Све је лажно у том акту; и онај који је примио титулу и онај који му је дао. Како могу људи који

се понаша цар приликом тих пријема, какав треба да му буде корак и покрет, шта треба да каже, какво одело да носи и кад да га мења: према данима, сатима и приликама.“

Кад су били у питању такозвани варварски владари, онда није било тешкоћа, али кад су почели да долазе крсташки, онда није нишло лако, јер је међу њима било и моћних владара са запада. Али, и поред тога, византиски цареви нису попустили и то је понекад доводило до правих скандала. Цар Конрад, такође једно такво

сами немају ништа од царског достојанства да дају другима то достојанство, које је излив само царског (византиског) достојанства“.

По тадањим схватањима у Византији, цар је био бог. Тако су једном приликом византиски војници говорили Хунима: „Зар је право да се они упоређују (тј. византиски цар и хунски вођ), јер Атила је човек, а Теодосије је бог“.

Византинци су били непопустљиви у оваквим схватањима и нису олако давали краљевске круне другим владацима. Та њихова охолост огледала се и у дворском церемонијалу приликом пријема страних владара. У дворским књигама о церемонијалу било је забележено како треба да

„дете царства“, срдито је одбио да се види с византиским царем, јер је сматрао да би такав пријем код цара за њега био понижење. Било је, међутим, и „послушне деце“. Тако је цар показао особиту наклоност према Лудвику VIII и Балдуину IV, јерусалимском краљу, када им је допустио да седну једну степену ниже од њега.

Ово је само неколико примера из тога времена. Разуме се да ова чудна „деца царства“ највећим делом нису била послушна нити су држала до самовољних права византиског цара у временима када су била снажна и моћна. Падом византиске моћи, ишчезла су и та необична схватања.

Мале занимљивости

КОЈА ЈЕ ОВО ПТИЦА

Ова птица чији вам цртеж дајемо живи по целој Европи, нарочито у шумским пределима. Доста успешно подражава гласове других птица, нарочито певачица, које јој се обично одазивају, те тако проналази њихова гнезда.

Гнезди се високо на дрвећу. Храни се различитим сочним плодовима и жиром, који оставља и за зиму, а и инсектима, па и мањим кичмењаци-

ма. Може да се припитоми.

Да ли знате како се зове ова птица, која иначе припада фамилији гавранава? (вајс)

„ЋЕЛИЈЕ СМРТИ“ У МАГАЦИНИМА

Штета коју причине инсекти разној роби у америчким магацинима цени се на преко милијарду долара годишње. Да би се ови губици избегли, или бар смањили, велик број магацина снабдевен је нарочитим „ћелијама смрти“. Пре него што се ма каква роба унесе у магацин, она мора да прође кроз ову ћелију, где се излаштавају не само инсекте него и њихова јаја. Муве, мољци, разне бубе и црви гину већ под дејством од 100.000 рент-

генских јединица гама-зракова, а њихове ларве, које су у ствари највеће штеточине, и под много мањим. Ипак, да би се роба потпуно очистила од свих клица, у овим ћелијама употребљава се зрачење од око милион јединица гама-зракова.

Са мало напрезања Сетићете се

С мало напрезања сетићете се и моћи ћете одмах да нам одговорите које реке протичу кроз ова наша места:

- 1) Битол
- 2) Љубљана
- 3) Крагујевац
- 4) Сисјак
- 5) Пожаревац

1) Драгор (2) Љубљана (3) Сисјак (4) Крагујевац (5) Пожаревац

Слепи гуслар Ђура Милутиновић

Глигорје Возаревић, први београдски књиго-везац и књигопродавац, скупао је и претплату на тадање српске књиге, а у томе му је помагао слепа гуслар Ђура Милутиновић-Херцеговац, познат као "књигоноша" из Првог устанка.

Ђура се родио на Грахову 1770, а ослепео је у седамнаестој години. Свој посао "књигоноше" у устанку почео је да врши 1806 године. Он је имао гусле у које су се писма тако вешто утврђивала да нико ни поумно није да оне осим своје жеке још и пошту чувају. Тако је више пута проносио проз турску земљу, па и кроз саму турску војску, писма из Србије у Црну Гору и натраг. Кад је 1808 године у Београду отворена Велика школа, ишао је у њу и слепа Ђура и ту је "више пута лекцију знао боље него икоји ђак".

С књигама испод пазуха...

После слома устанка, и Ђура је избегао из земље и неколико година провео у Беса-

рабији. Кад су неки српски емигранти почели да наговарају избеглице да се наसेле иза Дњестра и да приме руско држављанство, Ђура се томе одупро, говорећи: "Зар ви, слободни Срби, да будете прости Козаци и да заборавите своју крвну отаџбину. Избавите нас радије и помогните нам да се вратимо у своје отаџбаство". Ђура Милутиновић вратио се у Србију 1817, а кад је де-

сет година доцније Возаревић отворио своју радњу он му је постао десна рука у растурању књига и скупљању претплата. Слепа Ђура био је веома омиљен и није било ни Турчина ни Србина у београдској чаршији који га није познавао. С књигама испод пазуха, поштапајући се, ишао је он стрим и уским београдским улицима, обилазио Србе занатлије и трговце и

удио им књиге. "Но, пре него што је књигу примио, морала му се најпре прочитати да би купцу могао унапред казати садржину и лепе стране те књиге". Нему би ретко ко одбио понуђену књигу, јер је он тада умео да прочита лекцију: "А шта ће добра деца од вас чути и научити кад не кудујете књиге, не читате их, те да можете деци штогод

Караџићем, од кога је тражио да му на време шаље своје књиге како би учинио задовољство претплатницима — "пренумерантима". Седиш у Возаревићевом "читалишту", слепа Ђура је слушао како други читају новине и коментаришу поједине догађаје, па је и сам учествовао у разговорима. Те новосте проносио је затим кроз

трговци више нису стављали бурад и сандуке испред радње, а нестале су и краве са сокака.

Ђачки "душепопечитељ"

Чика Ђура се добровољно прихватио и једне моралне дужности: да буде "надзиратељ" српске деце, џамбаси — како су то Турци звали. Он је пазно како се ђачки владају на улици, а и мајке би, кад би имале што да се пожале на децу, јављале то чика-Ђури. Он би почеше отишао у школу и запитао учитеља како му се владају ђаци. А кад би учитељ одговорно да се у школи добро владају, а и како неће кад за непослушне постоје шибје и клечање "просто или на кукурузу", онда би Ђура рекао: "Да, пред твојим су очима добри и мирни, но да их видиш какви су по сокацима и код кућа". Тада би, на ужас ђака, рекао све што зна, а тога је увек било доста, и сваки је знао кога се што тиче. "А да није то тај и тај?" — питао би учитеља, видећи врпољење у скампијама. "Засад нећу да га именујем, — одговарао би увек Ђура, — јер сам уверен да ће се поправити".

"И кад би год чика Ђура у школу дошао, — пише Сретен Поповић, — свагда би жалосно одјечало оно ђачко, кад ко у школу улази — "по здрављајемо". Веселије би било оно друго, "благодарствужемо", кад из школе изиђе и дахнемо мало душом".

Ђура Милутиновић-Херцеговац умро је 9 септембра 1844 године. У "Новинама српским" написао му је некролог професор Лицеја и секретар Друштва српске словесности др Јанко Шафарик, а Љуба Ненадовић саставио му је надгробни натпис, који се завршава овим речима:

"Кад прођете поред гроба овог, сетите се мене, старца слепог."

Без очију тражио сам роду да прогледа, да види слободу."

у зимским дугим ноћима и нерадним данима приповеда-ти".

Информатор београдских грађана

Ђури су се често обраћали и тадашњи српски писци, а имао је пословних веза и с Вуком

чаршију, па је тако, у оно време кад су новосте из света тешко стизале, био главни информатор београдских трговаца и занатлија, који су се радо око њега окупљали и слушали његова излагања. А кад би когод посумњао у та "јеврљоска прикључења", Ђура би се одмах позвао на новине: "То Беобахтер пише, а Алгемајне потврђује". И онда више није могло бити сумње.

Но, уз свој посао на ширење књиге и информисању београдских грађана, слепа Ђура заводно је и извесан ред у чаршији. Кад би се, идући сокацима спотакао о какво буре или сандук које су трговци држали испред дућана, или пак о какву краву која би се испружила наред улице, одмах је давао власницима до знања да је трговачкој роби место у радњи, а кравима у штали. И доиста,

СВАКОГ ДАНА НЕШТО НОВО

РУДИНИ БЕЗ РУДАРА

У Западној Вирџинији, у САД, постоји један рудник из кога се сваке седмице извади око 6.000 тона угља иако у његовим окнина не ради ни један једини рудар. Можда би било тачније рећи да угљен копа ниједно живо биће, али га ипак неко копа. Тај "неко" — то је рудар-робот, машина којом управља човек из једне централе изнад рудника.

замене људи роботима у овим рудницима где се рад обавља под нарочито тешким и по здравље опасним околностима. На роботе неће утицати ни влага ни отровни гасови, а уколико и дође до неке несреће — неће се изгубити ни један људски живот.

РЕСТОРАН С НАЈБРЖОМ ПОСЛУГОМ

У Сент Јулу, у САД, недавно је отворен "Ресторан с најбржом послугом". Можете у њему поручити не знам како обилан мени, па ипак неће проћи више од пет минута а јело ће вам бити на столу. За овакву брзину има да се захваљујући, наравно, свестраној примени електричне струје.

Чим поручбина стигне у кухињу, јело се ставља на конвејер и превози до поручиоца. Али, пре но што стигне до њега, оно пролази кроз једну хелију у којој се излаже инфраредним зрацима, који уништавају све клице. Гости седе за дугачким столовима, преко којих пролази трака конвејера. Јело се служи у великој здели, која се аутоматски зауставља пред поручиоцем. Чим је он узме, трака наставља пут. У здели су поређане чинијнице и тањирци с јелом. У једном делу зделе набакује на површину преко бескрајне траке.

Рудару-роботу није потребан одмор и сан, па се зато у руднику ради непрекидно, у четири смене. Цео погон одржавају четири радника у централни, а поред њих ради и извесан број електричара и помоћних транспортних радника. У целом руднику запослено је укупно 37 људи. За две године откако он постоји извађено је око 200.000 тона каменог угља.

Целокупно постројење овог рудника треба да послужи искључиво у експерименталне сврхе, — да се види могућност

"ЗЛАТНА АРМАДА"

Сматрајући да су многе чинијнице у вези са завојевачким походима Шпанаца у Америци остале до данас непознате или недовољно осветљене, млади француски историчар Александар Корџаноф поставио је себи за циљ да напише једно опсежно дело у коме би ово поглавље из шпанско-америчке историје што детаљније и тачније обрадио. Да би дошао до што више аутентичног историског материјала, он је, између осталог, готови три пуне године радио неуморно по разним библиотекама шпанског града Севиље. И једнога дана, на своје велико изненађење, наишао је на изванредно драгоцен документ: детаљан опис трагичне пропасти седам шпанских бродова пред обалама данашње Доминиканске Републике.

Ове галије су 1640 године отовариле преко 200.000 килограма жеженог злата које су шпански конквистадори опљачкали од Инка-Индијанаца. Пошто је то злато, заједно са осталим вредностима, било пописано и отоварено, свих седам бродова кренуло је истога дана на пут за домовину — Шпанију. Али, ускоро после поласка, ова "златна армада" запала је пред обалама Доминиканске Републике у страхан ордан, који је у року од свега неколико часова послао на дно мора свих седам галија. Само мали број морнара успео је да се нишчупа из немилосрдних канџа разбеснелог мора.

Случај је хтео да се међу спасенима налазио и један шпански морнар, коме је пошло за руком да са собом изнесе на обалу и бродски дневник, који му је капетан адмиралског брода био пове-

рио пре него што ће заједно са својим бродом, сходно морнарској традицији, поћи у морске дубине. Млади француски историчар читао је без предаха страницу за страницом овог бродског дневника, не осећајући за то време потребу ни за храном ни за одмором. Он је, у том чудном, већ давно заборављеном и од зуба времена већ прилично оштећеном документу успео не само да пронађе и дешифрира тачан попис поменутог блага Инка, већ и да на основу разних података утврди тачно место потонула.

Сви ти подаци, међутим, и мали су за младог научника вредности само утолико уколико су могли да допуне његову историску студију, на којој је већ толико година радио. Најзад, почетком прошле године Александар Корџаноф завршио је последњу страницу свог обимног, дугогодишњег рада. Велики посао био је обављен, али се пред младим и још непознатим научником појавио један нов проблем: требало је наћи издавача. На многа је врата скромни аутор узалуд куцао, док се једнога дана није случајно намерио на јужноамеричког богаташа Порфирија Рубирозу. Корџановљева студија заинтересовала је овог потомка шпанско-индијанске крви и он је замолио аутора да му је да на читање, с тим што ће он финансирати њено штампање ако му се буде допала.

Међутим, Рубироза није прочитао дело до краја, већ је, стигавши до места у коме се описује потапање "златне армаде", хитно по-

звао младог аутора и предложио му да организују једну експедицију, коју ће, наравно, Рубироза финансирати, а чији би задатак био да пронађе потонуле бродове и извади из њих што више блага.

— А шта ће бити с мојом књигом? — упитао је историчар.

— Прво злато, а онда књига! — одговорио је похлепни богаташ.

Младићу је већ било досадило вечито обијање прагова разних издавача, па је пристао на ову понуду. Све друго обавио је сам Рубироза и тако је најзад једна мала али добро опремљена експедиција кренула у рано лето прошле године ка циљу који је само двојици људи био познат. На једном малом броду, сем њих двојице, налазила се посада од тридесет морнара и два гђурца.

Забрана на школску сведоцбу

Д а многим нашим књижевницима и јавним радницима није нишло глатко у животу, стара је и позната ствар. Један од њих био је и Петар Кочић, који је још од најранијих дана осетио суровост нај-

Брод је брзо стигао на циљ. Али, то место било је врло опасно због великог броја подводних стена, о које се разбили толико бродова да читаво то подручје и данас носи назив наслеђен од давнина: "гробница бродова". За ово је знала и посада, која се одмах побунила, одбијајући да и један једини дан остане у тим водама. Рубироза је морао да попусти, па је брод отпловио до пристаништа Пуерта Плата. Ту је стара посада замењена новом, која се састојала искључиво од домородаца, а затим је брод поново кренуо у опасне воде.

Чим је експедиција по други пут стигла на циљ, гђурци су почели да трагају за потопљеним бродовима. То није био сувише тежак посао, пошто је место потапања било у бродском дневнику севиљске библиотеке прецизно назначено. Већ трећег дана пронађена је олупина "Консепциона", адмиралског брода "златне армаде", а одмах затим и остаци других бродова. Много је теже било продрети у унутрашњост потонулих бродова и домоћи се баснословног блага, јер су гђурци у том послу стално ометала огромна јата морских паса, која као да су чувала и бранила од људи потонуло благо. Тако је Рубироза морао да одложи остварење свог плана и да се врати у Француску.

Али, он није мировао. Чим је стигао у француску престоницу, одмах је ступио у везу с неколико најпознатијих француских, енглеских и немачких предузећа за вађење потопљених бродова, тражећи оно које би уз најповољније услове и што пре отело мору баснословно благо старих Инка. А докле, како изгледа, неће угледати светлост дана ни научно дело младог историчара Александара Корџанова.

ближе околине. Живећи у Београду под веома тешким условима, задужио се као ђак VI разреда гимназије, школске 1896/97 године, код кафеџије Јанка Најдановића за храну четрдесет динара. Дуг није имао одакле да плати и кафеџија је дечака тужно суду општине града Београда. Одржан је претрес и донесено решење С Нo 7173 од 28 јуна 1897 да се стави забрана "на сведоцбу школску Петра Кочића, ђака VI разреда гимназије".

Тако је будућег писца "Јаблана" и "Јазавца пред судом" уједала сурова стварност још као нејаког дечака.

ИСТИНИТА ПРИЧА О ЈЕДНОМ МАЛОМ ЈАХАЧУ

ПОСЛЕДЊА ПОШТА

Шта ће бити са мном? — питао се Тед Мичел, јашући на свом понију кроз прерију. Већ више година он је носио пошту с истока на запад Америке као поштар-јакхач „Пони-експреса“.

— Не вијте! — једва је успео да викне. Брзо су се објаснили. Дао им је сву воду из своје чутуре, упутио их на добар извор и објаснио којим путем треба да наставе до Биг Рока.

Тед Мичел држао је у руци решење о укидању „Пони-експреса“. Неколико пута погледао је у акт, па у управника, пре него што је схватио речи које је читао. Од 24 октобра 1861 године поштар-јакхачи неће више преносити пошту.

— Да ли ћу добити какву другу службу код компаније? — мислио је Тед, док је топот понија под њим одзвањао у жареном равнином. Хоће ли то бити његово последње путовање? Већ је био променио четвртог коња и приближавао се циљу пута, Биг Року. Носио је пошту и неке важне документе за управника последње поштанске станице на истоку.

— Значи, — одговорио је Тед — али, морао сам да се задржим због неких колонијста, који... — Шта? Задржао си се! Ти, јакхач „Пони-експреса“! Знам ли шта то значи? — Да, али... — Без „али“. Отпуштен си!

Тед Мичел држао је у руци решење о укидању „Пони-експреса“. Неколико пута погледао је у акт, па у управника, пре него што је схватио речи које је читао. Од 24 октобра 1861 године поштар-јакхачи неће више преносити пошту.

— Пошта мора стићи на време! — прошло му је као муња кроз главу и он је притегао узде. Коњ се пропео, убрзао корак и набио на малу узвишину. Пред Тедом је вијугала уска стаза и провлачила се кроз ненасељену камену долину. Далеко у измаглици, учинило му се да види кола са арњевима која су бесумње носила неког колонијсту с породицом.

— Значи, — одговорио је Тед — али, морао сам да се задржим због неких колонијста, који... — Шта? Задржао си се! Ти, јакхач „Пони-експреса“! Знам ли шта то значи? — Да, али... — Без „али“. Отпуштен си!

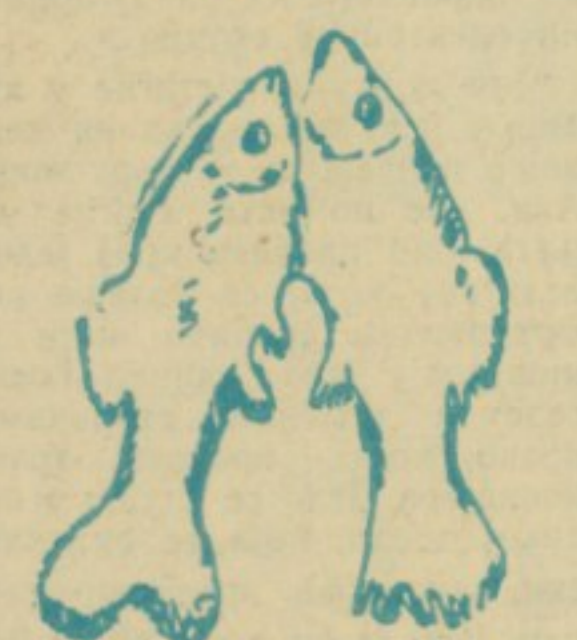
Тед Мичел држао је у руци решење о укидању „Пони-експреса“. Неколико пута погледао је у акт, па у управника, пре него што је схватио речи које је читао. Од 24 октобра 1861 године поштар-јакхачи неће више преносити пошту.

Полегао је по коњу и у први мах нинашта друго није мислио сем на опасност која је претила непознатим путницима. Свесно је скренуо с пута — и кад му је то пало на памет, за тренутак се поколебао. Поштар-јакхач не сме ни по коју цену то да учини. Свако за кашњење може га стајати слушбе. „Пони-експрес“ уживао је углед због тога што је увек био тачан! Али, може ли Тед

Полегао је по коњу и у први мах нинашта друго није мислио сем на опасност која је претила непознатим путницима. Свесно је скренуо с пута — и кад му је то пало на памет, за тренутак се поколебао. Поштар-јакхач не сме ни по коју цену то да учини. Свако за кашњење може га стајати слушбе. „Пони-експрес“ уживао је углед због тога што је увек био тачан! Али, може ли Тед

Полегао је по коњу и у први мах нинашта друго није мислио сем на опасност која је претила непознатим путницима. Свесно је скренуо с пута — и кад му је то пало на памет, за тренутак се поколебао. Поштар-јакхач не сме ни по коју цену то да учини. Свако за кашњење може га стајати слушбе. „Пони-експрес“ уживао је углед због тога што је увек био тачан! Али, може ли Тед

РИБЕ Сијамски близнаци

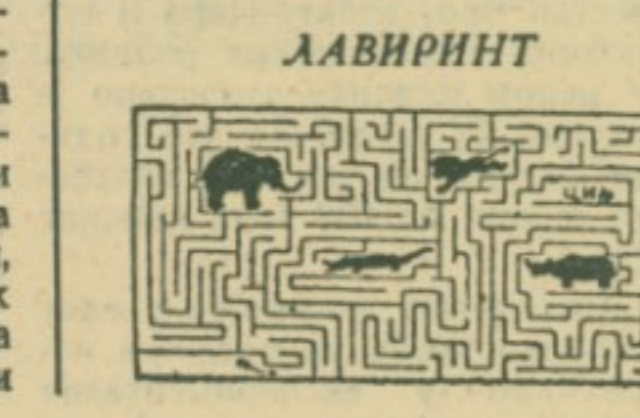
Сијамски близнаци не претстављају апсолутну реткост у природи. Овим називом обично се означавају деца-близнаци, који су дошли на свет везани неким делом тела један за другог и који живе извесно време у оваквом неугодном положају. Што се овај назив припада углавном људским бићима, доказује то да су у току прошлог века два оваква брата-близнака из Сијама стекла огромну популарност благодарној томе што су били јавно показивани скоро на свим континентима. Не значи, међутим, да пре и после њих није било сличних случајева међу људима. Но, „сијамски

близнаци“ свакако спадају у ред најславнијих близнака на свету. Недавно је откривен сличан феномен и у животињском царству. Наиме, један амерички зоолог ухватио је пар оваких риба-близнакиња, које су биле спојене предњим доњим делом тела једна за другу. Ове рибе-близнакиње припадају врсти риба која живи искључиво у слатким водама америчког континента, а која је позната и нама по томе што се врло често виђа по собним акваријумима. Та златна или црвена рибица веома се лако прилагођава новој средини и размножава се чак и у малим собним акваријумима.

Код ових рибљих „сијамских близнака“ живот не тече баш сасвим једноставно. Наиме, постоје извесне тешкоће приликом узимања хране. Кад примете мамац који их привлачи,

оне се према њему упућују снажним залетом. Али, у часу кад треба ухватити плен додавања слога се квари, јер свака од њих жели, што је и разумљиво, да га се дочепа. Настаје гурање, из кога најчешће изиђе као победник она сестра близнакиња која се налази у нормалном положају при пливању, тј. са леђним перајима окренутим нагоре. Пошто се на тај начин боље хране, ова риба је јача и развијенија од друге, па није чудно да готово увек успева да одгурне своју сестру приликом борбе за храну. Ипак, и ова слабија успева да се дочепа остатака хране које разбацује њена сестра-близнакиња.

Постоје претпоставка да се ове рибе-„сијамски близнаци“ заједнички хране, наравно уколико су им органи за варење заједнички, што би се могло утврдити само анатомским путем. Но, на ово нико не помисли, као ни на одвајање ових чудних „сијамских близнака“.

Са места које је обележено стрелицом треба да стигнете до циља. Али, на томе путу могу да вас пресретну опасне животиње: слон, лав, носорог и крокодил. Ако се мало потрудите, лако ћете пронаћи прави пут!

АТОЛОГИ ИСТИНИТИВ ЧИТА

ТАШТИНА ЈЕДНОГ ПЛЕМИЋА

Пад Антал Естерхази (1786-1866), кнез од Еделштетена, био је један од најбогатијих, најохолијих и најташтијих људи свога времена. Он је свуда истицао своје велико богатство које се састојало од 21 замка, 60 варошица, 621 села, 100.000 хектара земље и 100.000 сељака-кметова. Његова таштина и расипништво нису имали граница. Тако је он једном приликом за поставу капута употребио једну скупоцену Тиштанову слику.

„НЕПОЗНАТИ“ ПИРОН

Познати француски песник и драмски писац Алексис Пирон (1689—1773) захтевао је да му се на надгробни споменик уклеше следећи епитаф: „Овде лежи Пирон који није био ништа, чак ни члан Француске академије“.

ГЕНЕРАЛ — „ПЕЧУР-ЧИЦА“

Шампионе, један од познатих генерала из доба Француске револуције, био је наочне. Кад је био беба,

„ПРАКТИЧНА“ МОДА

У другој половини XIX века, многе помодарке у Енглеској и Француској по силе су широке халтине испод којих су имале столице

нашла га је остављеног у шуми једна група излетника који су били дошли да беру печурке. Они су узели дете и како нису могли да сазнају његово име назвали су га Шампионе, што значи „печурчица“. Шампионе је касније постао генерал, али је и даље задржао своје необично име.

ЈЕДАН ЧОВЕК — ЦЕЛА ЕВРОПА

Војвода од Туара, рођен у Паризу 1677 године, добио је на крштењу име: Белгија, Холандија, Енглеска, Норвешка, Шведска, Португалија де ла Тремуа. Тако је он у своме имену ујединио целу Европу.

„АЛУМИНИЈУМСКИ“ БЛИЗНАЦИ

Француз Пол Ерул и Американац Чарлс Хол, рођени 1863 године, пронашли су истог дана, истог месеца и исте године истоветан начин добијања чистог алуминијума. Ерул и Хол никад нису чули један за другог, нити су знали да раде исти посао. Обојица су умрли 1914 године.

не причвршћене за струк. Оне су тврдиле да су те халтине веома практичне, јер жена може да седне увек и на сваком месту а да притом не изгубља своју тоалету.

ШАТОР — ГРОБНИЦА

Гробница Ричарда Бертона (1821—1890), великог путника и истраживача Арабије, саграђена је у облику шатора.

СВЕ ЗА ЈЕДАН ДАН

„Грифон“, велики француски брод наоружан са четрдесет топова, био је изграђен, потпуно опремљен и спуштен у море за свега девет часова. То се догодило у Тулону 14 јула 1679 године. Овако брза изградња брода извршена је на захтев министра Колбера, који је желео да тиме убеди Луја XIV како је не само потребно, већ и могућно брзо изградити француску флоту.

АВИАЦИЈА У СЛУЖБИ НАУКЕ

Нема те научне гране која се у својим истраживањима не користи најновијим достигнућима технике. Ни археологија не претставља изузетак. Можда звучи мало необично, али тачно је да су многа стара насеља, која су хиљадама година лежала под земљом, откривена уз помоћ — авиона.

привукло пажњу: остатак каквог зида, рушевине обрасле жбуњем и травом и све што би могло да буде траг неког старог насеља. За тај посао требало је много стручности, а још више стрпљења, али су зато резултати били изванредни. Откривено је много драгоцених старих рушевина које су археолозима дотле биле потпуно непознате.

Још и данас постоје на земљи пространа неспитана подручја, пушта и ненасељена. Али, ко зна да некад давније ту бујао живот и цветала култура неког непознатог народа. Испитати сваку стопу земље — немогућно је, али се зато може направити авионски снимак читавог једног подручја, који ће често открити трагове каквог старог насеља. Па и онда кад су археолози дошли до открића и почели ископавања, авионски снимци служе да се добије јасна претстава целине, до које се, због обила појединости, понекад не би могло доћи.

Колико су авионски снимци корисни за археолошка истраживања, најбоље показују некадашња ископавања у Јужној Америци. На земљишту данашњег Перуа смењивали су се хиљадама година разни народи и различите цивилизације. Сви су они оставили знакове свога постојања, које је тек требало открити и одредити њихово место у целокупном историјском развоју. Требало је, дакле, реконструисати прошлост Перуа.

Озбиљна археолошка истраживања почела су 1948 године фотографисањем из авиона северних приморских области. Тако је добијено на хиљаде снимка. Данима и ноћима стручњаци су проучавали сваки од њих и на географској карти бележили све што би им

треба копати, полазила је експедиција археолога на далеку пут. Циловима, а често и пешке, она је крчила пут кроз дивљу прашуму, прелазила каменита корита којима су некад текле реке и данима путовала кроз потпуно пуста предела. Авионски снимци нису само означавали циљ путовања; они су често помогли људима да на време заобиђу непремостиве природне препреке. Дешавало се да нека рушевина на снимку изгледа много значајнија него у природи, али се много чешће догађало да открића превазиђу и најсмелија очекивања. Тако је било, на пример, са ископавањима у долини Непени, где је откривена једна изванредна грађе-

вина, права палата са много тераса и ходника.

Догађа се и то да археолози свакодневно пролазе поред необично важних остатака старих насеља а да их не примећују, јер су се по облику и боји потпуно стопили са околином. Рушевине Галиида најбољи су пример како се може „сакрити“ чак и један велики град. Главни друм који води ка северу пролази поред самих рушевина овог насеља, које се протежу готово пуних седам километара. Па ипак, нико их није приметио — ни археолози ни мештани — јер су биле зарасле у бујно растље, које је спречавало оку да до њих допре. Открили су их тек авионски снимци.

Захваљујући овим испитивањима, добијени су многи драгоцени подаци о прошлости Перуа и о његовим некадашњим становницима. Успостављена је хронолошка веза од насеља првих рибара, преко цивилизованих народа који су оставили разне грађевине, све до доба када је освајач Пизаро ступио на тле Перуа.

Једно од најзанимљивијих открића био је град назван Ел Пургаторио. Насеље се налазило око једног брега који се уздицао усред равнице. То су уствари велике пирамиде, у чијој се унутрашњости налази велики број одаја. У њима су бесумње становили свештеници и владајуће породице са својим слугама и занатлијама, док је остало становништво живело по околним пољима.

Још пре десет година, могло се само претпостављати да у Перуу има остатака старих насеља. Уз помоћ авиона, научници су успели да дођу до значајних открића којима ће се попунити многе празне странице историје ових крајева Јужне Америке. А то је тек почетак, који обећава откривање баснословних богатстава — у археолошком смислу те речи.

Дали знате?

Колико се користи Сунчева енергија

Према најновијим испитивањима, Сунце нам шаље само за време шест најтоплијих часова дана, у току три летња месеца, енергију која одговара снази од 10.000 киловат-часова по хектару. У исто време, Земља прима за толико часова и месеци сваке секунде енергију која је равна снази коју даје шест милиона тона угља.

Иако Сунце даје сваког часа енергију за чије би добијање човеку требало ни мање ни више него 21 милијарда тона угља, људи не знају да искористе све то богатство. Уствари, највећи део Сунчеве енергије која долази на Земљу не троше људи, него биљке, јер се користе за свој развој. Али, и овај део искоришћене енергије претставља само 0,1 од сто укупно ирмљене енергије од Сунца. Човек највећим делом искоришћава Сунчеву енергију за добијање соли из морске воде.

Дечја колица на аутобусима могу се често видети у месту саобраћаја на Новом Зеланду. На предњем делу аутобуса налазе се кукле о које се вешају колица. На овај начин мајке не морају да се крећу само у једном крају, него, ако зажеље да оду у други, лепши, оне уђу у аутобус, окаче колица и за кратко време дођу тамо где желе.

ИКАР НИЈЕ ПРВИ ЛЕТЕО

Први човек који је летео није био легендарни Икар. Његов лет уствари је производ маште људи Старог века жељних ослвајања неба. Недавно је утврђено да је први човек за

кога се зна да је стварно летео био бенедиктински свештеник Оливер Малнесбург, из Велике Британије. Према казивању хроника, њему је пошло за руком да прелети стотину метара. Приликом пада на земљу сломио је обе ноге и убрзо умро. Овај догађај одиграо се 1060 године.

ОТПОРНОСТ ИНСЕКТА ПРЕМА ДДТ-У

Недавно је примећено да су инсекти постали отпорни према некад смртоносном ДДТ-у. Три америчка научника, Кернс, Џемс и Винсом, објаснили су ову појаву и објавили да су пронашли противсредство, које онемогућава одбрану инсеката. Своју отпорност према ДДТ-у и другим сличним инсектицидима инсекти развијају производећи у свом организму један нарочити ензим, помоћу кога се ДДТ вари и разлаже на нешкољиве хемиске састојке. Да би се отклонило дејство овог ензима, инсектицидно средство мора да се производи на температури нижој од нуле. Тако се добија прах који је нешто мање ефикасан од ранијег, али зато сигурно делује.

Центар за дрхтање откривен је недавно у мозгу. Његов је задатак да управља овом важном физиолошким појавом и да даје знак за почетак и престанак дрхтања. У врло ретким случајевима, кад је овај центар уништен, престаје и способност човека за дрхтање, што доводи до веома тешких последица.

Нова текстилна материја почела је да се производи у А-

мерици. Та материја има 60 од сто фланела, а 40 од сто новог синтетичког влакна — акрилана. Ова материја одлично се пегла и човек који носи одело од ње добија утисак као да је од правог штофа.

Машина за бојење већ се увелико производи у Америци. Она аутоматски меша основну боју са више других боја. На тај начин потрошач кад уђе у радњу може да захтева материју у боји какву жели и он ће је добити за кратко време у оним нијансама какве је изабрао. Разуме се, машина ради помоћу електричне струје.

ПРЕИСТОРИСКИ ЛЕЊИВАЦ

Кад су први пут откривени фосилни остаци канца преисториског лењивца, научници су

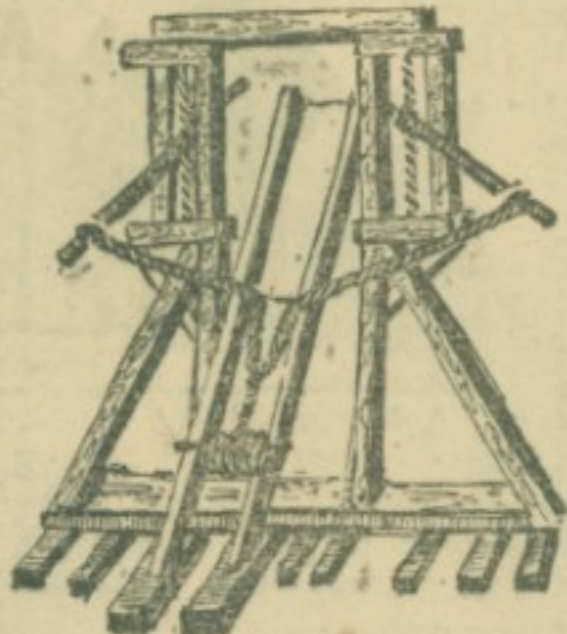
мислили да је то нека врста динозавског лава. Међутим, по касније нађеним скелетима утврђено је да су то били лењивци, веома слични данашњим лењивцима који се лако веру по дрвећу, само с том разликом што су се ови кретали искључиво по земљи. У преисториско доба лењиваца је било више врста: малих и великих. Највећи лењивци били су прави дивови, величине данашњих слонава. Преко коже, испод кестењасте чупаве длаке, имали су заштитне коштане плоче.

АВИОН КОЈИ РАДАР НЕ МОЖЕ ДА ОТКРИЈЕ

На митингу друштва за пластичну индустрију, одржаном недавно у Вашингтону, инжењер Вилијам Брахам саопштио је да је открио једну нарочиту пластичну материју, „фиберглас“, која је у стању да „сакрије“ сваки авион од радарских/ ултра-звукора. Авиони чији би костур био покривен овом пластичном материјом могли би да лете кроз најгушће радарске мреже без бојазни да буду откривени. С друге стране, оваква материја много је практичнија и јефтинија од материјала који се досад употребљавао за авионе.

„АРТИЈЕРИЈА“ СТАРОГ ВЕКА

И у Старом веку било је „топова“. Али, та артиљерија ни изблиза није личила на данашњу. То су, уствари, биле машине за

бацање извесних оружја на непријатеља и прављене су на принципу лука и стреле. Те направе имали су Грци, а од њих су их примили Римљани. Састојале су се из три дела: постоља, затим жлеба, који је служио као нека врста топовске цеви, кроз који се избацивао предмет, а трећи део био је справа за натезање, заснована на принципу тетиве. Тај део за натезање састојао се од чврстих конопца и два штапа који су затезали коноп, а овај је покретао оружје у жлебу и избацивао га на непријатеља. Ове направе називале су се катапултима и они су могли да избаце стрелу до 700 метара, а звали су их и балистама и оне су избацивале на непријатеља камење, греде и нарочита копча на даљину од 700 метара.

Јесте ли чули да...

... јегуље долазе само у оне наше воде које припадају сливу Јерејског и Јадранског Мора.

... у почетку развоја фудбалског спорта, голман није смео у одбрани да се служи рукама, већ само ногама, телом и главом. Тек 1871 године измењена су правила игре и голман је ода тада смео да брани и рукама.

... кад су хидроавиони у опасности, они дају знаке С.О.С., као што то раде бродови. Међутим, обични авиони у случају опасности дају знаке П.А.Н., што значи „квар у мотору“.

... у источном Перуу у Јужној Америци, кокошке носе само плава и црвена јаја. Бело јаје претставља у Перуу велику реткост и тешко може да се нађе.

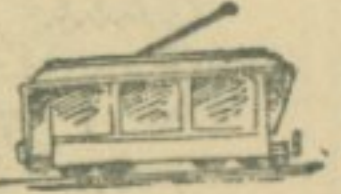

... припадници афричког племена Бакуба праве луле за пушење од исушених ногу птице ему.

... ботаничка башта у Београду основана је 1874. Њу је основао велики српски ботаничар Јосиф Панчић.

... од свих писаца, насеље Београд први спомиње Клаудије Птоломеј, грчки географ из II века пре наше ере.

... мада је реч „хипопотам“ постала од две грчке речи које значе „водени коњ“, хипопотам не спада у врсту коња, већ свиње.

... прву трамвајску пругу поставио је Француз Лубе. То је било 1842 године у Њујорку.

... топла вода мрзавне се брже него хладна.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

„БАБА РОГА“

За ову игру потребно је велико дворниште или башта. Један играч, одређен коцком, игра улогу „Баба-Рога“. Сви играчи имају марамице везане у чвор, као што се види на слици.

Кад се „Баба-Рога“ спрема да напусти своју кућу, то јест круг усред игралишта, она најављује свима: „Изази Баба-Рога!“ Затим излази на једној ноzi и јури остале играче са марамицом у руци. Ако некога ухвати, гони га у своју кућу под ударцима осталих играча. Ако не може да ухвати никога, ако стане на обе ноге или испусти марамицу, сви играчи је јуре и бију марамица-

ма све дотле док она не побегне у своју кућу. Кад хоће поново да изађе, она опет тај излазак најављује. Последњи кога ухвати, или неко кога коцком одреде, постаје Баба-Рога.

ОПТИЧКА ВАРКА

Ево једне оптичке варке која се може лако извести: Нацртајте неколико концентричних кругова, као што видите на слици. У једном од њих конструишите квадрат. Бићете зачудени кад видите резултат,

јер ће вам изгледати да су стране квадрата издубљене.

НЕПОЗНАТИ БАЦАЧ

Играчи се поређају у две врсте, окренути лицем једни другима, на раздаљини од петнаест до двадесет корака. Један од њих стане у средину, окренут леђима према једној групи. Неко

од играча из ове врсте баца лопту на њега. Ако га је лопта ударила, он се труди да по држању и изразу лица погоди ко је бацио лопту. Ако погоди, овај га замењује. Ако, пак, не погоди, окреће леђа другој врсти и неко из ње гађа га лоптом и игра се наставља.

Проблем из зоологије

Једном цртачу одредили су да нацрта дванаест птица и дали му тачан списак које све птице треба да нацрта.

Али, цртач је имао само мало парче хартије за цртање, па није могао сваку птицу целу да нацрта и нацртао је само њихове главе.

Тај цртеж ми вам сада дајемо, питајући вас да ли по тим главама можете да погодите које је све птице цртач требало да нацрта.

- 1) Тем — 2) Гуска — 3) Петао — 4) Голуб — 5) Млава — 6) Папагај — 7) Шена — 8) Чворак — 9) Лале — 10) Митар — 11) Пловка — 12) Зеба.

ВЕК ЧОВЕКА И ЖИВОТИЊА

Обично се мисли да има много животиња које живе дуже од човека, али је научним испитивањима доказано да само динозавске корњаче живе дуже. Тако, слонове живе просечно 45 година, а ниједан више од 80, папагаји око 50 година, а најстарији познати папагај живео је 54 године, крокодили просечно 56 година, змија боа на Мадагаскару не живи више од 20 година, носорог од 36 до 50, коњ обично 15 а најдуже 35, док лав живи обично 15 година. Што се тиче корњача, за њих се говори да живе 200 до 300 година. На неким острвима нађене су корњаче које су живеле сто година, и то је доказано. Мале корњаче на Каролинским Острвима живе и

до 125 година. Према томе, просечан човечји век дужи је него век иједне животиње сем корњаче.

Тањире које не треба прати

Амерички гостионичари мучу муче с тањирима, као, уосталом, и њихове колеге на све четири стране света. Тањире треба брзо прати и сушити, како би се могли опет послужити гостима. У тој брзини често се понеки и развије, а и иначе, и поред најпаметнијег руковања, услед дуже употребе напрсиу или се ишарају напуклинама глазури.

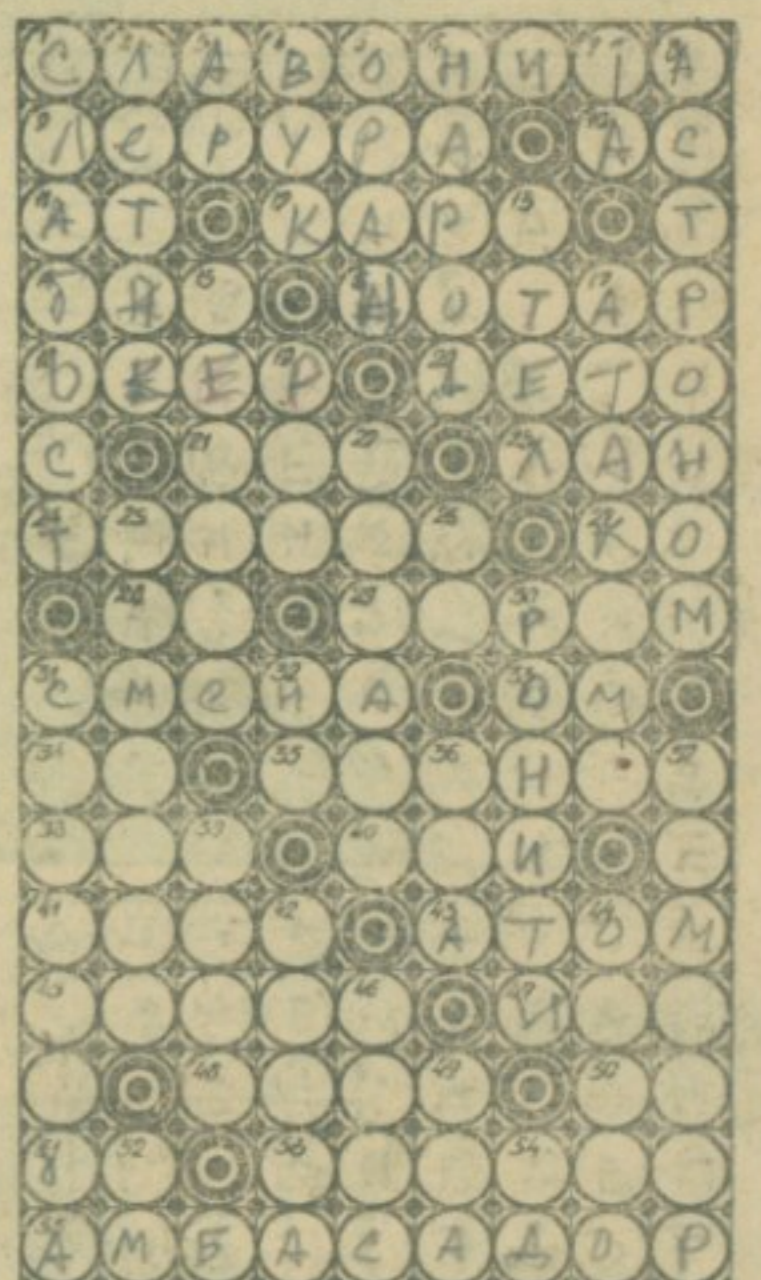
Поред тога, прање посуђа захтева радну снагу и доста времена. Да би се ово избегло, у Америци се данас све више употребљавају тањире од пластичне материје, за које се нарочитим прстеном причврсти уложак од непромисливе хартије, која не пропушта ни воду ни маснолу и не мења укус јела. Хартија

је усто довољно чврста да може издржати и убоде виљушке и сечење јела ножем. После јела прстен се олабави и хартија извади и замени новом. Досадашње пробае у неколико великих америчких ресторана показале су да су овакви тањире много практичнији од порцеланских и да одговарају и хигијенским и естетским захтевима. А и јефтинији су.

Водоравно: 1) покрајина у Хрватској; 9) смеша два метала; 10) првак; 11) коњ; 12) при (турц); 14) место у Приморју; 16) писар; 18) врста жуте боје; 20) знак за „исто“; 21) човек који је први препливао Ла Манш; 23) индустријска биљка; 24) алгебарски израз; 27) упитна заменица; 28) узвик; 29) иг; 31) смењивање; 33) јединица за мерење отпора електричне струје; 34) нота; 35) јужно воће; 38) женско име; 40) свена; 41) биљка која служи за бојење косе; 43) најмања честица материје; 45) страна женског иже; 47) свена; 48) морска животиња; 50) лична заменица; 51) хемиски знак за бакар; 53) стари асирски град; 55) дипломатски претставник.

Усправно: 1) мана; 2) врста пропагандног материјала; 3) хемиски знак за сребро; 4) дивља животиња; 5) лука у Алжиру; 6) нација; 7) лична заменица; 8) научник који испитује свемир; 13) врста мајмуна; 15) смотра (множ.); 17) пустиња у Јужној Америци; 19) зачин; 22) река у Црној Гори; 25) муслиманско мушко име; 26) хемиски знак за мазуријум; 30) пливати под водом; 31) ликовна уметница; 32) предлог; 36) аждаја; 37) облик практичних вежби на факултету; 39) ароматична биљка; 40) главни град суседне земље; 44) један метал; 46) египатски свети бик; 49) женско име; 52) разум; 54) иницијали српског књижевника („Хаџи Динић“).

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Лим; 4) лвор; 6) Дима; 7) ас; 9) аба; 10) Уна; 11) Ра; 12) атар; 13) Немац; 15) теј; 16) добар; 18) Раша; 19) Об; 21) ока; 22) Ели; 23) ка; 24) етар; 25) раван; 27) кан.

Усправно: 1) лама; 2) Ива; 3) Мо; 4) Либан; 5) ранац; 6) дар; 8) Сар; 10) утаја; 12) амеба; 14) Етоша; 16) Дакар; 17) Ролан; 18) рок; 20) бир; 22) етан; 24) Ева; 26) А(нте) К(овачић).

